wordt en de sacramenten bediend worden." (§ 19.) „Laat daarom een ieder onzer bedenken, dat dit zijn plicht is, de vergeving der zonden niet ergens anders te zoeken, dan waar de Heere haar geplaatst heeft." Dat is: in de kerk; en daarom moeten we in haar gemeenschap blijven (§ 22). (vgl. § 27.)

Uit het geciteerde volgt, dat Calvijn van de pluraliteit van kerken in één plaats niet weten wil. De stelling, dat men een kerk voor waar houden moet, als in haar Woord en sacramenten zuiver, of zelfs met vele gebreken, bediend worden, ziet op een toestand, waar niet de ééne kerk de andere tegenover zich ziet staan als tweede, of derde, of vierde „gelegenheid" tot rechte bijwoning van dienst des Woords en tot zuiver gebruik der sacramenten. Calvijns stelling, dat men zulk een kerk voor waar houden moet, is geen vrijbrief aan de „meer zuivere"(!) om ook de „minder zuivere" als ware kerk te erkennen, doch beteekent een waarschuwing aan de meer of minder „zuivere" personen, om toch vooral niet het getal der kerken in één plaats of land te vermeerderen met één, of zulke vermeerdering te noemen met den mooi-klinkenden naam van pluriformiteit.

Volgende week nog iets over Hoofdstuk II: vergelijking van de valsche met de ware kerk.

K. S.

Hoe zit dat?

Onder dit opschrift schrijft één onzer lezers ons het volgende:

Hooggeachte Prof. Schilder,

Zoudt U mij in „De Reformatie" inlichtingen kunnen geven over het navolgende bericht, geknipt uit de „N. Rott. Crt." van Dinsdagavond 6 Nov. (Avondblad B Kerknieuws) betreffende Prof. Lecerf. Is Prof. Lecerf een aanhanger van Barth? Prof. Lecerf is toch, meen ik, indertijd door een verklaring van de V. U. dat zijn Calvinistische theologie nog heden universitair onderwezen werd, tot professor (of lector?) te Parijs aangesteld en staat in velerlei verbinding met de Calvinisten in ons land, gelijk ook bleek bij gelegenheid van zijn promotie één of twee jaren geleden en nu weer op het „Congres der Gereformeerden".

Het bericht luidt:

> Le Catéchisme de Jean Calvin, suivi de la Confession de la Rochelle et la Confession des Pays-Bas. — Editions „Je sers", Paris (1934).
>
> Deze uitgave van drie oude gereformeerde belijdenisgeschriften in hedendaagsch Fransch moet worden beschouwd als een gevolg van de herleefde belangstelling in calvinistische theologie, die in de laatste jaren ook onder de Fransche Protestanten valt waar te nemen, zulks onder invloed der „Zwitters": Barth, Brunner, e.a. Van de drie mannen, die onder de auspiciën van de „Société calviniste de France" tot deze uitgave hebben meegewerkt: Ds F. C. Krafft, Waalsch predikant te Haarlem, Ds Cadix te Sèvres en Ds A. Lecerf is de laatste lector aan de Vrije Universiteit der Prot. Theologie te Parijs, en een toegewijd verkondiger der ideeën van Karl Barth. Aan dit standpunt zal het ook wel zijn toe te schrijven, dat zij van den catechismus van Calvijn zeggen, dat deze zich handhaafde tot op het oogenblik waarop vervolging en opkomend rationalisme het „voor een tijd" wonnen van het door de Hervormers herstelde geloof.

Met dank voor de inlichtingen, hoogachtend

Uw dw.,

(volgt onderteekening.)

7 November 1934.

Tot zoover de vraag.

Ik zou antwoorden, dat prof. Lecerf mij iemand toeschijnt, die nog zoekt naar wat gereformeerd is. Indertijd is het tijdschrift „Hic et Nunc" verschenen met de bedoeling, Barth's gedachten in Frankrijk te importeeren; ik heb enkele nrs. gehad, maar kan ze thans niet bereiken; ik meen evenwel, dat prof. L. bij deze periodiek geïnteresseerd is. Uit zijn Introduction à la dogmatique réformée, Premier Cahier, Principes et Méthodes, Paris, „Je Sers", z.j. (De la nature de la connaissance religieuse), noteerde ik enkele passages, die me schenen te bewijzen, dat het zoeken naar de gereformeerde gedachte niet altijd nog tot vinden geleid heeft. In den „Almanach de Jean Calvin" van 1934 staat prof. Lecerf ook vermeld onder het eerecomité; maar dit zegt op zichzelf nog niets, als men weet, dat er voor België geen enkele vertegenwoordiger van de gereformeerde kerken in voorkomt, wel iemand van de Belgische Zendingskerk, die den gereformeerden kerken al heel wat hoofdfronsingen heeft gekost, en dat voor Nederland vermeld worden o.a. de hierboven gemelde ds Krafft, prof. Haitjema (!) en .... minister Slotemaker de Bruïne ....

K. S.

NASCHRIFT! Om misverstand te voorkomen, zij meegedeeld, dat dit artikeltje reeds verleden week bij de copie was ingezonden, doch wegens plaatsgebrek ter drukkerij is blijven liggen. Wat hierboven gezegd is, is nog mijn gedachte; twee, sinds verleden week door mij nog gelezen artikelen van prof. L. in Evangelical Quarterly bevestigen mijn verleden week uitgesproken meening.

K. S.

Bijvoegsel Staatsleer N. S. B. (I.)

Den laatsten tijd gaat de N. S. B. hier en daar een nieuwe methode toepassen, om haar christelijkheid te kunnen blijven beweren. Uitgenoodigd tot debat in groote zalen, weigert zij. Komt er een uitnoodiging tot debat, nadien, in een kerkgebouw, dan adverteert zij met groote letters, dat het kerkgebouw haar daarvoor te heilig is. Ja, ja; we zullen eens zien, wat er met de kerkgebouwen gebeurt, als de nationaal-socialisten de kans krijgen. Wat in Duitschland plaats vindt, is een sprekend beeld. Bepaald verwonderlijk is het dan, dat de N. S B., in diezelfde week waarin zij verklaart, het kerkgebouw te heilig te vinden, een lid der z.g. „gref. kerken in hersteld verband" gebruikt, om de christelijkheid der N. S. B. te bewijzen in een „profane" zaal. Men zal in het z.g. „H. V." vreemd staan te kijken van dien gemoedsbezwaarden broeder.

Naast dit weinig indruk makend gebaar komt echter nog een tweede. Op vrij hoogen toon wordt beweerd, dat de debatten over de christelijkheid der N. S. B. in een nieuw stadium zijn ingegaan, sedert men van die zijde een „Bijvoegsel" heeft gegeven op brochure III der N. S. B. Het bijvoegsel is een drukwerkje van 8 pagina's, gedateerd Juli 1934. De heer Mussert is zelf eraan te pas gekomen.

Op zich zelf is heel dat toevoegseltje, dat uit niets anders dan twee kranten-artikeltjes bestaat, al een bewijs van de onvastheid der leiding. Toen de classis Leiden — ik heb er al eens aan herinnerd hier — haar rapport over de N. S. B. gaf, verscheen ongeveer tegelijkertijd brochure IV der N. S. B. Men „redde" zich toen uit den greep der kerkelijke critiek door te zeggen: inmiddels is brochure IV verschenen; het rapport is dus verouderd. Het was wel een armelijk gebaar voor wie zien kon; immers: brochure IV herriep niets van III; ieder kon dus veilig nog op III afgaan. Maar het maakte toch indruk op de ettelijke jongelui, die meeloopen, zonder te weten, wat ze doen.

Wàs evenwel inderdaad met brochure IV alles ter opheldering gezegd, dan zou men ermee hebben kunnen volstaan. Maar thans blijkt nog een nieuw toevoegseltje noodig. Daarmee is al het hooge woord, waarmee men de classis Leiden afscheepte, door de leiders zelf als té hoog prijsgegeven .... voor wie verstaan kan.

Niettemin ontbreken ook thans de hooge woorden nog niet. Het schoone bijvoegsel begint al dadelijk te spreken over „schijnheiligheid der politiekelingen"; en over hun „farizeesch gedoe". En dat komt dan uit de pen van menschen, die tot nu toe in gebreke gebleven zijn, volledig of ook maar in hoofdzaken te antwoorden op argumenten, die hun in redevoeringen en in een reeks artikelen voorgelegd zijn.

Niet terwille van deze leiders, maar om te voldoen aan een uit den kring onzer lezers opgekomen verzoek wil ik enkele opmerkingen over dat „Bijvoegsel" maken. Te beginnen volgende week.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Het Gedenkschrift over Alice Nahon.

„Alice Nahon herdacht", 1934, De Nederl. Boekhandel te Antwerpen, A. W. Sijthoffs Uitgeversmaatschappij, Leiden.

In de lezing over Alice Nahon, die ik einde Mei voor de microfoon van de N. C. R. V. heb uitgesproken in verband met de herdenking van haar sterfdag (21 Mei 1933) en die in de Juninummers van ons blad in druk is verschenen, heb ik aangekondigd een Gedenkschrift, dat door haar Vlaamsche dichter-vrienden werd voorbereid.

Thans is het boek gereed gekomen en zoowel in den Belgischen als in in den Nederlandschen boekhandel verkrijgbaar gesteld.

De inhoud beantwoordt aan het project, dat op het slot van de bovengenoemde artikelenserie onzen lezers is voorgelegd. Er zijn bijdragen van Urbain van Voorde, Frans Smits, Luc. Indestege, Gerard Walschap, Lode Zielens; allen jongere Vlaamsche dichters of schrijvers; overgedrukt is de toespraak van Marnix Gijsen bij het graf; opgenomen is de lezing van Alice over „Dichten", (waaruit ik in een van de artikelen een paar belangrijke passages heb geciteerd); voorts is er, in de reproductie naar het handschrift van den dichter, de muzikale compositie die Jef van Hoof bewerkte van het gedicht „Nachtdeun"; dan zijn er drie, in het handschrift van de dichteres zelve weergegeven, niet-gepubliceerde verzen: Aralia Japonica (met een verklarende aanteekening op de nevenbladzij), Magnolia (dat ik in de artikelen heb aangehaald) en de opzet van haar (onvoltooide) laatste vers, in de reproductie van het blad papier, waarop ze was begonnen te schrijven. Eindelijk zijn nagedrukt de tekst van het vers „Aan Tante Micke" (dat ik eveneens heb aangehaald) en van een (mij onbekend) vers „Ik dank U voor drij rozen", dat de verzamelaars nog in handschrift hebben gevonden. Wat er aan nagelaten werk van Alice was, is hier gegeven: de dichteres had, wat ze zelf nog bezat, doen vernietigen.

Dit wat betreft den inhoud.

En ook de illustratie is uitgevoerd in overeenstemming met het plan: er zijn een 12-tal portretten, voor het meerendeel onbekende, uit verschillende perioden van haar leven (van 1919—1933), eenige kieken (o.a. van haar huis op Cantecroy), de weergave van een beeldhouwwerk van Louise Beyerman „kop naar Alice Nahon".

Het geheel (van 92 bladzijden) is op artistieke wijze uitgevoerd, met een omslagteekening van Jos Leonard.

Uit onzen lezerskring heb ik in de verloopen maanden herhaaldelijk het verzoek ontvangen preciese opgave van den inhoud van het komende Gedenkschrift te geven. Hier is dan die opgave, die eerst te verstrekken was, als het boek verschenen zou zijn. Het foto-materiaal is prachtig, en de handschrift-reproducties zijn, voor de velen, die zich voor Alice Nahon hebben geïnteresseerd, een welkom bezit.

Van de zes bijdragen der verzamelaars zijn die van Lode Zielens en Marnix Gijsen overdruk van in de Vlaamsche pers verschenen artikelen bij het overlijden der dichteres. Lode Zielens vertelde van herhaalde bezoeken in de laatste maand in een In Memoriam aan de „Vlaamsche Volksgazet" (Zondagsblad 28 Mei 1933) en dat stuk vinden we hier, slechts in geringe mate gewijzigd, terug; en ook de grafrede van Marnix Gijsen is onveranderd uit de Vlaamsche kranten overgenomen. Als oorspronkelijke bijdragen zijn er dus die van Urbain van Voorde over „De poëzie van Alice Nahon", van Frans Smits, eveneens over haar verskunst (zonder opschrift), van Luc. Indestege over „De dichteres van Schaduw" en van Gerard Walschap over „De kostprijs der poëzie".

Nieuws brengen ze niet: dat kon ook niet, want aan wat er over het weinige, dat Alice Nahon gegeven heeft (immers slechts drie bundels), reeds gezegd was, viel niets meer toe te voegen. 't Voornaamste van deze stukken is de erkenning, dat de verskunst van Alice Nahon metterdaad poëzie is geweest, óók de verskunst van „Vondelingskens" en „Op Zachte Vooizekens". Urbain van Voorde zegt het uitdrukkelijk „Er is zuivere poëzie in haar Vondelingskens en Op Zachte Vooizekens, want deze gedichten wortelen door hun essentie in den diepsten grond der lyriek ...." En ieder op zijn beurt herhaalt het. Gerard Walschap spreekt van haar „zuivere, heldere, zachtstralende poezie", Luc. Indestege zegt, dat in de eerste bundel „een gevoelige ziel zich schoon en zuiver uitzong)". Frans Smits getuigt: „dit is zeker, de gedichten van Alice Nahon bevatten juist dat, wat zooveel andere missen: poëzie". Tegenover hen, die de poëtische waarde van haar verskunst hebben ontkend, vooral uit het oogpunt van moderne poëzie-beschouwing, is dit getuigenis van de modernsten onder de Vlaamsche dichters ongetwijfeld van beteekenis.

Ook is van belang de uiteenzetting van de geestesgesteldheid van den bundel „Schaduw", zooals die door Indestege gegeven wordt.

Het zijn, zooals gezegd, geen nieuwe dingen, maar hun uitdrukkelijke vermelding in dit verband en uit dezen kring, heeft de waardij van een noodige en gewenschte rechtvaardiging.

Voor het overige echter — en dat is een teleurstelling, die vooral in onzen kring zal worden gevoeld — is de inhoud van deze bijdragen eenzijdig. Aléén en uitsluitend wordt gesproken over de Alice Nahon van de laatste jaren, die deze jongeren blijkbaar hebben gekend, en die — ik aanvaard dat op hun gezag gaarne — veel veranderd was in haar opvattingen omtrent het leven en de kunst. Maar in een gedenkschrift had zeker ook de Alice van vroeger geteekend moeten zijn, de figuur, die juist te onzent en in onzen kring gerechtvaardigde waardeering gevonden heeft. En dat te meer, omdat — gelijk mij uit herhaalde correspondentie gebleken is — bij een (ook uit haar latere poëzie wel op te merken) wending naar meer moderne opvatting, haar vroegere sentimenten volstrekt niet waren gedoofd.

Het bestaan van deze gestalte wordt zelfs ontkend. Indestege schrijft (p. 25): „Alice Nahon heeft men zich gaarne voorgesteld als de dichteres van den weemoed, die bij voorkeur de „deemstering" verbeidt om haar klacht zacht voor zich uit te zingen: klacht om de begraven illuzie, de verloren liefde of de troosteloosheid van haar jonge, gebroken leven. En men dacht daarbij aan een schuchter meisje, dat teruggetrokken leefde en bloo en bedeesd werd in den omgang met de menschen. Die voorstelling beantwoordt heelemaal niet aan de werkelijkheid ....".

Als de heer Indestege dit artikel onder 't oog mocht krijgen, verzeker ik het hem, maar in elk geval kan ik het onzen lezers zeggen, dat „die voorstelling" — die Indestege mogelijk uit vroegere mededeelingen omtrent haar heeft geconcipiëerd — volkomen en volstrekt beantwoordt aan een werkelijkheid, die de jongeren klaarblijkelijk niet hebben gekend, maar aan hen, die twaalf jaar geleden met Alice omgingen, zéér bekend was. Ik had geen beter beeld van Alice kunnen geven, dan Indestege hier heeft geschetst, uit den tijd, toen ze urenlang op mijn kamer zat te praten en hier in Amsterdam lezingen hield. En in mijn

bezit heb ik nog altijd een exemplaar van haar Vondelingskens (dat ze me toezond bij de verschijning van den zooveelsten herdruk) waarin ze eigenhandig schreef: „Van het Vlaamsche kind van den weemoed". Inderdaad, ze heeft later anders zich geuit — ik denk b.v. aan het bekende interview met de Maegt — maar dàt was de signatuur van Alice uit vroegere jaren en het is eigenlijk tot aan haar dood toe (men leze „Magnolia" maar eens of „Ik dank U voor drij rozen") haar diepste wezen gebleven. Dàt ook was het, wat de verzen van „Vondelingskens" en „Op Zachte Vooizekens" voor ons echt deed zijn, poëzie, die in al haar simpelheid en eenvoudigheid, ontwelde aan haar ziel. Juist omdat we zóó Alice van nabij kenden — met we bedoel ik dan de velen, die met Alice in contact zijn geweest toen zij, vrij lang, hier te lande vertoefde — juist daarom waren we voor die „verzekes" zoo erkentelijk. Wat er aan devotie, aan weemoed, aan schuchterheid leefde in die dichtjes zagen en wisten we als volkomen echt. Het stond alles tegen den achtergrond van wat ze zelf omtrent haar leven en lijden vertelde, zonder opsmuk, precies zooals het door Indestege wordt ontkend „bloo en bedeesd".

Dat nu dit element volkomen in het Gedenkboek wordt gemist, zelfs er uit wordt geëlimineerd, en Alice Nahon uitsluitend als aanhangster en vertegenwoordigster van de moderne kunst-principes uitkomt — van wat haar in religieus opzicht bewogen heeft wordt zelfs nauwelijks gerept — is een eenzijdigheid, die ik ernstig betreur. Want de Alice die wij — zie boven — hebben gekend en die we in dit boek hoopten terug te vinden, om aldus in onze herinnering te bewaren, vinden we alléén in dat eene stuk van haar *zelf*. En de dichteres die we er wèl in ontmoeten is iemand, die we hier in Noord-Nederland n i e t hebben gekend. Ik zeg nog eens, dat ze best zoo kan geweest zijn — zelfs wordt het min of meer bewezen door het feit, dat ze de laatste jaren van haar leven opmerkelijk weinig correspondeerde — en voor onze biografische kennis is het van belang, dat we omtrent die laatste jaren zoo uitvoerig worden ingelicht, maar in een gedenkschrift dat wèl haar portretten uit 1919—1925 brengt, had ook zeker haar zielebeeld uit die periode niet mogen ontbreken.

Wat ons nu geboden wordt is een boek, dat veel moois en veel goeds bevat, maar dat ons toch niet geeft wat we verwachtten te ontvangen: het beeld van Alice Nahon uit de laatste jaren, zeker, maar óók de herinnering aan de Alice van „Vondelingskens" en „Op Zachte Vooizekens", van de Amsterdamsche lezingen en de praat-avonden in kleineren bekendenkring. En het is een teleurstelling, dat die, ons zóó bekende figuur, eenvoudig legendarisch wordt gemaakt. Eenzijdigheid is in een Gedenkboek heel bedenkelijk.

C. T.

ZIELKUNDE

Hernieuwd Apollinarisme?

VI.

Een hooggeachte lezer van „De Reformatie" die klaarblijkelijk met belangstelling onze artikelen volgt, is zoo vriendelijk geweest na kennisname van onze vorige opmerkingen o. m. het volgende te schrijven:

„Als ik het wel begrepen heb, heb ik dan eenerzijds nous als vormgevend principe, en anderzijds „ik" als activeeringsprincipe; en bij den Christus resp. de Logos i. p. v. de menschelijke nous, en de Logos i. p. v. 't menschelijke activeeringsprincipe. In beide gevallen wordt een menschelijk „iets" vervangen door den Logos (eventueel een Goddelijk „iets", aangezien ik hier zou kunnen vragen of het „Ik" van den Logos nu ook het activeeringsprincipe van de Goddelijke natuur is). Wel is er verschil dat bij A. de nous bij het levende vleesch komt, en U een volkomen menschelijke natuur aanneemt met alle functies e.d., en dat deze alleen door het „ik" geactiveerd wordt. Doch ook, dit verschil in het oog gehouden, bestaat er dan toch nog wel verschil in „principe". 't Is mij moeilijk dit in te zien. 't Wil mij wel eens voorkomen, dat de beschouwing van den mensch hier het eenige is wat gewijzigd is. Bij A. rustte die op de filosofie van Aristoteles, tegenwoordig hebben we een andere filosofie, eventueel filosofieën. Maar voorts is de gedachte die A. in zijn systeem belichaamde gelijk gebleven. 't Is bij beide (bij Apollinaris, en in Uw zienswijze): de Logos neemt de plaats in van „iets" van den mensch. Wij hebben een „iets" dat Christus niet heeft; een „iets" dat ik zelf ben, terwijl dat „iets" van Christus los van het mijne staat (dit woord „iets" meen ik te mogen gebruiken op grond van Uw laatste artikel). Ik kan verkeerd zien maar de benaming Apollinarisme lijkt mij tot nu toe nog niet heelemaal verkeerd, ook al wacht ik me wel dit openlijk uit te spreken, omdat ik niet voldoende de stof beheersch."

Des te meer zijn wij gaarne bereid op deze opmerkingen in te gaan, wijl zij juist aansluiten bij datgene, wat wij thans nog willen zeggen.

Om onze verdere uiteenzetting te geven is het echter noodig, dat wij beginnen met wat wij zouden kunnen noemen een kleine repetitie van enkele punten uit de Gereformeerde Dogmatiek.

Laat ik er dan met nadruk op mogen wijzen, dat hetgeen nu onmiddellijk hierna volgt een opvatting is die steeds door de Gereformeerde dogmatiek is verdedigd. Wij zullen eerst de stelling formuleeren en daarna mogen enkele citaten bewijzen wat wij zeiden.

Wij willen de stelling aldus formuleeren: De Zone Gods heeft de menschelijke natuur aangenomen, maar hij heeft niet aangenomen „één" mensch. Christus was m e n s c h; maar n i e t in den gewonen zin e e n m e n s c h e l i j k e p e r s o o n, e e n m e n s c h e l i j k e i n d i v i d u a l i t e i t. Wanneer wij het menschelijk „ik" „iets" noemen, dan bezat Christus dat „iets" niet.

Wij leeren dan ook steeds, dat Christus geen menschelijk „ik" had, dat hij geen menschelijke persoon was.

Deze leer is, ik herhaal dat, niet door mij geponeerd, maar het is de leer der Gereformeerde belijders.

Daarom zeggen wij dan ook, dat „de eeuwige Zone Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, w a r e m e n s c h e l i j k e n a t u u r uit het vleesen en bloed der maagd Maria door de werking des Heiligen Geestes aangenomen heeft". (Antw. 35 Heidelb. cat.)

Reeds vroeger, 23 Maart 1934, drukten wij in deze rubriek af, wat Dr Kuyper in „E Voto" over vraag 35 van den Catechismus zeide. Wij willen dat niet hier nog eens herhalen.

Wel willen wij nog een paar citaten van denzelfden schrijver uit zijn boek „De Vleeschwording des Woords" laten volgen.

„Niet de Goddelijke n a t u u r is vleesch geworden, maar de P e r s o o n des Zoons, en omgekeerd, n i e t een menschelijke persoon is door Messias aangenomen, maar onze menschelijke n a t u u r." (bld. 80.)

En elders:

„En evenzoo belijdt onze Confessie in Art. 19: „Wij gelooven dat door deze ontfanckenisse d e p e r s o o n d e s S o o n s, onafscheydelik vereenigt ende 't samengevoeght is met de menschelijke natuur: soodat er niet zijn twee Soonen Godts noch twee persoonen, maar twee naturen in den eenigen persoon vereenigt, doch elke nature hare onderscheiden eygenschappen behoudende."

„Hierin ligt opgesloten, dat het subject in Jezus n i e t was een „menschelijk persoon" Jezus, maar dat het subject in Jezus was en is d e p e r s o o n d e s Z o o n s." (blz. 71.)

En, om nu niet meer te noemen, tenslotte: „De Middelaar bezit dezelfde wezenlijke menschelijke natuur die ik in mij omdraag, maar ze bestaat in hem op een wijze zooals ze bij geen mensch bestaat noch bestaan kan. En evenzoo omgekeerd, de Persoon des Middelaars bezit, ook na zijn Vleeschwording, dezelfde wezenlijke menschelijke natuur als de Vader en de Heilige Geest, maar heeft vóór en in de Vleeschwording een bestaanswijze zooals noch bij den Vader noch bij den Heiligen Geest bestaat, noch ooit bestaan kan.

De vereeniging der twee naturen in den Middelaar is dus geen vereeniging, die voortvloeit uit g e l i j k w e z e n h e i d van beide naturen, gelijk de Vader, de Zoon, de Heilige Geest één zijn door gelijkwezenheid. Het is evenmin een vereeniging waardoor é é n w e z e n ontstaat, want de twee naturen gaan niet op in één wezen, maar hebben haar eenheid in de eenheid van de Persoon." (blz. 78 en 79.)

Reeds herhaalde malen citeerden wij bovendien wat Bavinck in zijn „Gereformeerde Dogmatiek" Dl III 2e Druk blz. 333 e. v. over deze materie zeide.

* * *

Altijd weer moeten wij ons wachten voor de dwaling alsof Christus niet voor onze zonden zou kunnen zijn gestorven, indien Hij niet gelijk als wij een menschelijke persoon was. Men zegt dan: „Mijn „ik" heeft toch ook gezondigd? Mijn persoon staat toch ook schuldig voor God? Als Christus nu niet een menschelijke persoon was, hoe is het dan mogelijk dat hij voor mij de zonde draagt?".

Het is opvallend hoe vaak dit bezwaar wordt ingebracht tegen de psychologische opvatting, die dezerzijds wordt verdedigd.

Ik moge echter mijn geachte opponenten doen opmerken, dat zij door zoo te spreken in feite in oppositie zijn tegen de Gereformeerde Dogmatiek. Immers, de uitspraak, dat ieder mensch een menschelijke persoon heeft of een menschelijke persoon is — zoo men wil —, maar dat Christus niet zulk een menschelijke persoon had, is waarlijk niet door mij geponeerd „pour besoin de la cause", maar is een uitspraak van de vaderen.

Wij achten het dan ook niet onze taak om deze uitspraak van de Gereformeerde Dogmatiek nader te adstrueeren. Er is over dit punt veel en voortreffelijk geschreven. Slechts doen wij opmerken, dat de gedachte, alsof het noodig zou zijn dat Christus een menschelijke persoon had om voor ons te kunnen voldoen, voortkomt uit het feit, dat men eenerzijds te weinig het organisch karakter van de schuld en anderzijds te weinig het organisch karakter van Christus' borgtochtelijk werk ziet.

Maar het zal voor ieder begrijpelijk zijn, dat wij in deze artikelenreeks op deze zuiver theologische kwestie niet nader ingaan. Heeft men bezwaar tegen dit punt van onze voorstelling, dan moet men dit bezwaar niet alleen aan ons adres, maar aan alle vertegenwoordigers van de overtuiging der vaderen, kenbaar maken.

Waar alles op aankomt is dit: Heeft Christus een volledige menschelijke natuur gehad? Immers, wij belijden, dat de rechtvaardigheid Gods vorderde dat de menschelijke n a t u u r die gezondigd had, voor de zonde betaalde. (Cat. vr. 16.) Daarom moest Christus w a r e m e n s c h e l i j k e n a t u u r uit Maria aannemen (Cat. vr. 35).

Daarom belijden wij ook in art. 19 van onze Confessie: „Wij gelooven dat door deze ontvangenis de Persoon des Zoons onafscheidelijk vereenigd en te zamen gevoegd is met de menschelijke n a t u u r; zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen in eenen eenigen Persoon vereenigd".

Maar nu moet het ook duidelijk zijn dat voor de orthodoxie van een opvatting alles aankomt op deze vraag: Blijft deze opvatting leeren: 1e. dat Christus had een volledige menschelijke natuur, de menschelijke natuur, gelijk wij allen die deelachtig zijn; 2e. erkent die opvatting, dat Christus *geen menschelijke persoon* had en dat de Persoon des Zoons de onpersoonlijke menschelijke natuur aannam?

Dat zijn de criteria voor de orthodoxie eener opinie.

Geldt dit als criterium, dan moet Apollinaris onvoorwaardelijk worden afgewezen. Immers, bij hem mist Christus een wezenlijk en zeer voornaam bestanddeel van de menschelijke natuur.

Maar bij de opvatting die wij verdedigen, brengen wij juist de gedachte naar voren, die in de twee bovengenoemde punten werd geformuleerd.

Het persoonlijkheidsprincipe, de eigenlijke persoon, het „ik" was bij Christus Goddelijk; het was de Persoon des Zoons die in Jezus Christus de menschelijke natuur tot afsluiting bracht.

Zoo meenen wij dat bij onze opvatting er een eenheid komt tusschen anthropologie en Christologie.

Een volgende maal hopen we in een slotartikel hierover nog iets te zeggen.

J. W.

UIT DE HISTORIE

Een billijk oordeel?

Het werk van Sixtinus Amama.

Als ge op de één of andere wijze met iemands werk kennis maakt, en dit werk u interesseert, rust ge niet, vóór ge ook met zijn verderen arbeid in aanraking komt; ja zelfs de persoon geheel ten voeten uit voor u staat.

Zoo gaat het ook met mij, nu ik met het werk van Sixtinus Amama kennis heb gemaakt.

Deze taalgeleerde is in de historie van ons Nederlandsch kerkelijk leven eenigszins op den achtergrond geraakt. Mijns inziens zonder eenige geldige reden. Ik hoop dan ook aan te toonen, dat het aanbeveling verdient dezen geleerde meer naar voren te halen; hem u ten voeten uit voor te stellen en hem zelfs van een hem opgelegde blaam te zuiveren.

* * *

In het jaar 1593 werd te Franeker aan Johannes Amama een zoon geboren. Deze J. Amama, provinciaal bouwmeester, was ook een en andermaal burgemeester aldaar. De zoon, de jonge Sixtinus, ontving zijn opleiding aan de Latijnsche school, en werd 10 April 1610 als student aan de Franeker Hoogeschool ingeschreven. Tijdens de regeering van Willem Lodewijk, als Stadhouder van Friesland, werd in het jaar 1585, op den 20sten Juli, deze Hoogeschool plechtig ingewijd.

Vier faculteiten werden ingesteld, n.l. een godgeleerde, rechtsgeleerde, geneeskundige, en één voor oude talen en fraaie kunsten. Alleen zoodanige geleerden konden worden benoemd, die de Gereformeerde leer omhelsden, vervat in den Heidelbergschen Catechismus en de Nederl. Geloofsbelijdenis. Op deze Hoogeschool werd ook de 17-jarige student ingeschreven om in de Oostersche talen onderwezen te worden. Al spoedig gaf hij blijk van een grooten aanleg voor deze talen.

6 December 1610 beslisten Ged. Staten, dat Drusius (toenmaals Hoogleeraar die den 60-jarigen leeftijd reeds had bereikt) één van zijn leerlingen zou aanwijzen en bekwaam maken, om na zijn overlijden zijn plaats te kunnen innemen,